

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคน อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีความเจริญและคุณภาพและคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย (กรมสามัญศึกษา. 2541 : 1) ดังพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลปัจจุบันที่พระราชทานแก่ครูผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยมและคุณภาพของคน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เมื่อนานเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพการพัฒนาประเทศย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว” (กรมการศึกษา นอกโรงเรียน. 2543 : 1) การศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งยังเป็นเครื่องมือ ในการสร้างกำลังคนของประเทศให้มีความรู้และประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวัง เพราะฉะนั้นกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ บทบาทของการศึกษาจะแทรกซึมเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอดค่านิยม และเจตคติให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามความจำเป็นเพื่อพัฒนาความเจริญอยู่ และมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น (สุณีดี กุญแจบุรี. 2546 : 3)

ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการด้านต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (กรมวิชาการ. 2544 ก : 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 และมาตรา 81 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาดนรมให้ความรู้คู่คุณธรรมและจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับ

การศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการศึกษาของประเทศ และมีกรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้กำหนดไว้ชัดเจนหมวด 2 มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อมาซึ่งหัวใจของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการฯ ให้ความสำคัญในความในบทเฉพาะกานมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงได้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้ก่อนหน้านี้อยู่ โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยึดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้ทุกสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง โดยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ โดยยึดมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อกำหนดเชิงเป้าหมายของประเทศ มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน จัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาค ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และประเทศไทย รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย มีเงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียนทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในปีการศึกษา 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ ที่ วท 1166/2544 : คำสั่ง)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งของ การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อตาม ความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรฉบับนี้มุ่งสร้างปัญญาและพัฒนาทักษะ การคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดอย่างมีระบบ คิดสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ มีความสามารถ ในการคิดระดับสูง (High Level Thinking) มีพัฒนาการทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจคนอื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม คิดแบบองค์รวมและคิดสร้างสรรค์สังคมและโลก เป็นหลักสูตร ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (Standard Base Curriculum) ถือเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ, 2544 พ : 38) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มุ่ง กระจายอำนาจสู่สถานศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบ ทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามข้อกำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 ที่ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยกำหนดองค์ประกอบ คือ กำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์และโครงสร้างหลักสูตร ซึ่ง ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ที่มีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต และ จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญโดยตรง

ที่จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

ในการบริหารจัดการตามมาตรา 8, 9 และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา พัฒนาหลักสูตรและพัฒนามาตรฐานหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์กลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการพัฒนางานวิชาการและจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ มีการสนับสนุน นวัตกรรม ตรวจสอบ ประเมิน เพื่อให้ครูในสถานศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรถือได้ว่าเป็นหัวใจหรือภารกิจหลักสำคัญของสถานศึกษาที่จะต้องวางแผนการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ถ้าหากเรยอมรับว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคน และหลักสูตร หมายถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับภายใต้ความรับผิดชอบของโรงเรียนที่จัดให้แก่ผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนแล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่าภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาก็คือการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามแนวทางของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการนั้น นับได้ว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนแม้ว่าจะมีการจัดอบรมโดยกรมวิชาการสำหรับ โรงเรียนนำร่องและหน่วยงานระดับจังหวัดสำหรับ โรงเรียนเครือข่าย ซึ่งได้จัดการอบรมสัมมนาแก่โรงเรียนโดยนั้นให้สถานศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และสำหรับ โรงเรียนทั่วไปที่เริ่มใช้หลักสูตรในปีการศึกษา 2546 จัดการอบรมลักษณะการปรับกระบวนการทัศน์ก่อนจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาก่อนเปิดภาคเรียนและเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงไม่ถึงเดือน ทำให้สังคมและสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมี

ความวิตกกังวล ไม่มั่นใจถึงความถูกต้อง การบรรลุมาตรฐานและความเป็นศาสตร์ขององค์ความรู้ทุกกลุ่มสาระ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา คือในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน หรือวิชาเอกไม่ตรงตามวิชาที่สอน ทำให้ครู 1 คน ต้องจัดทำสาระของหลักสูตร ตลอดจนจนถึงแผนการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนหลายสาระและหลายระดับชั้น แม้ว่าจะให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสมอยู่เกณฑ์ตาม

การรายงานผลการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นร้อยละ 43.95 และการบริหารจัดการหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงร้อยละ 24.45 จากเป้าหมายร้อยละ 100 (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 7) จะเห็นได้ว่าปีการศึกษา 2546 ซึ่งเป็นปีแรกของการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนทั่วไป ประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ถึง 2547 ยังไม่มีความมั่นใจว่าหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำและใช้อยู่ในปัจจุบัน จะสามารถทำให้ผู้เรียนที่เรียนจนแต่ละสาระมีคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ (วิลาวัณย์ อนุเมธ, 2547 : สัมภาษณ์) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า สถานศึกษา โดยเฉพาะ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูผู้สอนน้อยต้องปฏิบัติงานหลายอย่างการจัดทำหลักสูตร และใช้หลักสูตรสถานศึกษายังมีข้อจำกัดและเป็นสิ่งใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่มั่นใจว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนจะเป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หรือไม่ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีบุคลากรมากน่าจะสามารถบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า (เรียมเพชร ไบสีจวง, 2547 : สัมภาษณ์) จากรายงานผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2547 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการphinธุ์ เขต 1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษา แต่การนำหลักสูตรไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระยังทำไม่ได้้อย่างครบถ้วน ครอบคอบมาตรฐาน การเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ และครูผู้สอน ไม่สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน ได้ครบทุกกลุ่มสาระ เนื่องจากมีภาระงานมากและต้องสอน

หลายชั้นหลายสาระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จึงได้จัดการอบรมทบทวน ปรับปรุงหลักสูตรหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บูรณาการการเรียนรู้และการนำไปใช้ตาม แผนปฏิบัติการให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระหว่างปิดภาคเรียนก่อนใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2548 เพื่อให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ เหมาะสมกับสภาพปัญหา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2548 : 66)

ปีการศึกษา 2548 สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนนาร่อง (จังหวัดละ 1 โรงเรียน) และ โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร (อำเภอละ 1 โรงเรียน) ได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครบทุกชั้นเรียนเป็นปีที่ 2 และมีนักเรียนที่จบการศึกษา ในแต่ละช่วงชั้นไปแล้ว ส่วนสถานศึกษาอื่นส่วนใหญ่เพิ่งใช้หลักสูตรนี้ครบทุกชั้นเรียน แต่ยังไม่แก่นักเรียนที่จบ การศึกษาแต่ละช่วงชั้นจึงยังไม่อาจคาดเดาได้ว่าผลของการใช้ หลักสูตรจะทำให้แก่นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในแต่ละช่วงชั้นนั้นมีมาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวทางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนนั้นกำลัง ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรอยู่ในระหว่างการใช้หลักสูตรและการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ยังไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตร ได้

การดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรจึงกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จ ได้ก็ด้วย ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพัฒนาความรู้ความสามารถของครู ในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานเป็น เกณฑ์ กำหนดคุณภาพของผู้เรียนและบริหารจัดการหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ (กรมวิชาการ. 2545 : 13)

เหตุผลและความถี่ในมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 เป็นวิทยากรแกนนำอบรมการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ อบรมให้ความรู้ ข้าราชการครูในโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2545 และวิทยากรอบรม การปรับกระบวนการทัศน์และการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 อบรมปรับกระบวนการทัศน์ให้ความรู้ข้าราชการครูใน โรงเรียนที่จะใช้

หลักสูตรสถานศึกษาในปีการศึกษา 2546 มีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เนื่องจากต้องการทราบว่าวิธีการบริหารจัดการ หลักสูตรของสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันตามความคิดเห็นของข้าราชการครูว่าอยู่ในระดับใด และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและขนาดสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ตามตำแหน่งและขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งกับขนาดสถานศึกษาของข้าราชการครู ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งกับขนาดสถานศึกษาของข้าราชการครูต่อการบริหาร จัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตามภารกิจที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 จากภารกิจหลัก 7 ภารกิจ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 7) เนื่องจากในปีการศึกษา 2548 เป็นปีแรกที่สถานศึกษาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ครบทุกชั้นเรียน ยังไม่มีนักเรียนเรียนจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดเพียง 5 ภารกิจดังนี้

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นใต้ เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 183 โรงเรียนแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 224 คน ครูผู้สอน 1,937 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,161 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นใต้ เขต 1, 2548 : 8)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา(ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นใต้ เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 326 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 2,161 คน โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608-609 ; อ้างอิงมาจาก บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากตามสัดส่วน

2. ระยะเวลาทำการวิจัย

พฤศจิกายน 2547 ถึง พฤศจิกายน 2549

3. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ตามกรอบภารกิจที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ. 2545 : 7) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติคุณภารกิจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

4.1.1 ตำแหน่ง แยกเป็น

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

4.1.2 ขนาดสถานศึกษา แบ่งขนาดสถานศึกษาเป็น 3 ขนาด จากข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2548 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ซึ่งแบ่งสถานศึกษาเพื่อการวางแผนและจัดสรรงบประมาณเป็น 7 ขนาด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2548 : 9) แต่เนื่องจากสถานศึกษาขนาดที่ 2, 3 มีจำนวนข้าราชการครูใกล้เคียงกันมาก และขนาดที่ 5, 6 และ 7 มีเพียง 6 โรงเรียน ผู้วิจัยจึงแบ่งสถานศึกษาเป็น 3 ขนาด ดังนี้

- 1) สถานศึกษาขนาดใหญ่
- 2) สถานศึกษาขนาดกลาง
- 3) สถานศึกษาขนาดเล็ก

ตารางที่ 1 ขนาดสถานศึกษาที่ใช้ในการวิจัยและตามข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2549

ขนาดสถานศึกษาที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษาตามข้อมูลสารสนเทศฯ	จำนวนสถานศึกษา
ขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คนขึ้นไป)	31	ขนาดที่ 7 (นักเรียน 2500 คนขึ้นไป)	0
		ขนาดที่ 6 (นักเรียน 1500-2499 คน)	1
		ขนาดที่ 5 (นักเรียน 500-1499 คน)	5
		ขนาดที่ 4 (นักเรียน 301-499 คน)	25
ขนาดกลาง (นักเรียน 201-300 คน)	69	ขนาดที่ 3 (นักเรียน 201-300 คน)	29
		ขนาดที่ 2 (นักเรียน 120-200 คน)	40
ขนาดเล็ก (นักเรียน 1-200 คน)	83	ขนาดที่ 1 (นักเรียน 1-120 คน)	83

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 จำนวน 5 ด้าน

- 4.2.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- 4.2.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 4.2.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- 4.2.4 การดำเนินการใช้หลักสูตร
- 4.2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาที่จะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรมีแนวพหุของกระทรวงศึกษาธิการใน 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความตระหนัก และพัฒนาให้บุคลากรในโรงเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการและ คณะอนุกรรมการอื่น ๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตรการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อความร่วมมือในการใช้หลักสูตร

1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น สัดส่วนเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

1.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูร่วมกันวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อ

นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา การวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.4 การดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินการใช้หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น และการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง การใช้วิธีการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือ แนะนำ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษาดำเนินการ

2. ตำแหน่ง หมายถึง การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของข้าราชการครูตามพระราชบัญญัติครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2547 ของบุคลากรที่มีหน้าที่บริหารสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 แยกเป็น

2.1 ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

2.2 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง การระดับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ตามข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา 2548 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. 2548 : 9) แยกเป็น 3 ขนาด ได้แก่

3.1 ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน 301 ขึ้นไป

3.2 ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน 121-300 คน

3.3 ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับเขตพื้นที่ เขต 1 ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ประกอบด้วยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอธวัชบุรี กิ่งอำเภอลำทะเมนชัย และกิ่งอำเภอดงหลวง

5. ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง อิทธิพลร่วมระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งกับขนาดสถานศึกษาที่มีผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนศึกษา ศึกษาวิจัยและ ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 นำไปกำหนดนโยบาย วางแผนและดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ทำให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมาย